

Ikääntyminen erityistä tukea tarvitsevan ihmisen perheessä

Turvallinen ikääntyminen omaishoitoperheessä
–seminaari 28.11.2023

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä oma järjestö.

Valtakunnallinen ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestö, jonka jäseniä ovat paikalliset, alueelliset ja valtakunnalliset yhdistykset.

Perusti Kehitysvammaisten Palvelusäätiön vuonna 1992.

tukiliitto.fi

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö

Yleishyödyllinen toimija, joka mahdollistaa täyden kansalaisuuden ja osallisuuden toteutumista.

Keskeisimmät toiminnot ovat vaikuttamistoiminta, lyhytaikaishoito, asuntojen hankinta ja rakennuttaminen sekä kehittämistoiminta.

kvps.fi

KVPS Tukena Oy

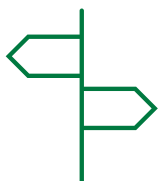
Valtakunnallinen kehitysvamma-alan toimintojen ja palveluiden tuottaja ja kehittäjä.

Tukena tuottaa mm. asumisen, lyhytaikaishoidon, henkilökohtaisen avun, työhönvalmennuksen ja päivätoiminnan palveluita.

Kehitysvammaisten Palvelusäätiön perusti Tukenan vuonna 2007.

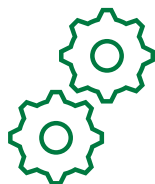
tukena.fi

Kehitämme ihmisoikeuksiin perustuvaa tukea ja palveluita.

Elämänmuutos

Tuemme erityistä tukea tarvitsevia ihmisiä ja heidän läheisiään elämän muutosvaiheissa.

Kehittämishankkeet

Koordinoimme ja olemme mukana useissa valtakunnallisissa kehittämishankkeissa.

Kansainvälisyys

Toimimme aktiivisesti monissa kansainvälisissä verkostoissa ja olemme mukana kehittämishankkeissa.

Osallisuuden tuki

Edistämme erityistä tukea tarvitsevien ihmisten osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Ikääntyminen erityistä tukea tarvitsevan ihmisen perheessä

Rovaniemeläinen 84-vuotias Matti Väliahdet palkittiin turvallisesta ja läsnäolevasta isyydestä. Neljän lapsen isä on toiminut yli 30 vuotta poikansa Pertin omaishoitajana. Pertti oli 5-vuotias, kun Matti jäi leskeksi ja teki rohkean päätöksen jäädä pois työelämästä hoitamaan poikaa. Nyt Pertti on asunut muutaman vuoden lapsuudenkodin lähellä Tukena Vennintähdessä, jossa Matti on lähes jokapäiväinen vieras.

https://www.tiktok.com/@mtvuutiset/video/7298724066574224673?fbclid=IwAR2RILWwktuf7pZBEJAHg2BN01Frfn5S5ierqMzIjtCk1QG_s_uG5tfpM3dk

Elämänmuutostoiminta ikäperheiden tukena

On perheitä, joissa tukea tarvitseva aikuinen asuu lapsuudenkodissaan ikääntyvien vanhempiensa tai sisarustensa kanssa. Ikäperhetoiminta on tarkoitettu juuri heille.

Mitä toimintamme voi olla:

- Yhdessä kohti tulevaa -perhevalmennusta
- Ikäännykö minäkin? -verkkovalmennusta
- Seniorit verkossa-tapaamisia
- Aikuisten sisarusten verkkokahvila
- seminaareja tai
- teemapajoja. (esimerkiksi teemoista ikääntyminen, muisti, kuoleman kohtaaminen)
- [Surun äärellä-keskustelukortit](#)

Lisätietoa:

<https://kvps.fi/kehittaminen/elamanmuutos/ikaperhetoiminta/>

Kehitysvammaisen henkilön ikääntyminen

- Kehitysvammaiset ikääntyvät samalla tavoin kuin muukin väestö. Heidän vanhenemiseensa kuuluu sekä fyysisiä, psyykkisiä että sosiaalisia muutoksia.
- Eliniän ennuste:
  - lievästi kehitysvammaisilla suunnilleen sama kuin muussa väestössä.
  - vaikeasti kehitysvammaisilla 20% alhaisempi. (Patja ym. 2000)
  - Ei suurta eroa naisten ja miesten välillä (Saunaho 2019)
- Noin 8 800 yli 65-vuotiaista kehitysvammaista Suomessa (Westerinen 2018)
  - iäkkäiden kehitysvammaisten ryhmä on eniten kasvava eri ikäisten kehitysvammaisten ryhmä ja nopeimmin kasvava iäkkäiden ryhmä (Numminen 2004)

Milloin kehitysvammaisen ihmisen vanhuus alkaa?

- Kehitysvammaisten ihmisten elämä vaikeutuu ennenaikaisten vanhenemismuutosten vuoksi (Ruoppila ja Iivanainen 2011).
- Gerasteniaa (hauraus-raihnausoireyhtymä) ilmenee kehitysvammaisilla ihmisillä keskimäärin 10 vuotta aiemmin, kuin muussa väestössä (Evenhuis ym. 2012)
- Vanheneminen riippuu oireyhtymästä
- Down-syndrooma –henkilöillä vanhenemismuutoksia 35-40 iässä, Alzheimerin tauti liitännäissairautena (ylimääräinen 21-kromosomi)
- Fragile X –miehillä ei juuri muistisairauksia
- Myös yksilöllisiä eroja, kuten muussakin väestössä!
- Tutkimuksessa yleisimmin 55 +

Vanhuuden vaiheen tyypilliset siirtymät

*- pohjautuvat normatiiviseen
elämäntapaan, kieli ja viitekehys
vammaisten ihmisten elämäntapaan
puuttuvat (Leahy 2021, Ljuslinder ym.
2020)*

Isovanhemmuus:

- Harvalla kehitysvammaisella henkilöllä on lapsia, ei myöskään isovanhemmuutta
- Yhteys sukulaislapsiin usein merkityksellinen

Eläkkeelle siirtyminen:

- Harvalla on ansiotyötä ja sen myötä kertyneitä resursseja.
- Onko hyödytön normi? Ollaan jo eläkkeellä
- Käytännössä merkityksellinen muutosvaihe kun päiväaikainen toiminta päättyy

Puolison kuolema:

- Vain harvalla kehitysvammaisella henkilöllä on puoliso
- Vanhempien kuolema erityisesti kotona asuvien iäkkäiden kehitysvammaisten kohdalla merkityksellinen

Neljäs ikä, avun tarpeen lisääntyminen:

- Avun tarve ollut jo aiemmin elämässä
- Ikääntymismuutokset voivat aikaistua
- Kehitysvammaisilla ihmisillä on vähemmän tietoa ikääntymisestä ja sairauksien vaikutuksesta ja siten heikommat valmiudet ennakoida tulevaa

Mie tahon täyttä elämää! –hanke (ESR 12/22-23)

Hankkeessa haetaan ratkaisua siihen, miten kehitysvammaisen ihminen voi omassa elämässään ottaa paremmin huomioon ikääntymisen mukanaan tuomat vaikutukset ja ylläpitää toimintakykyään ja työssäjaksamistaan.

Hankkeen toiminta-alue on Pohjois-Karjala, yhteistyökumppaneina olivat Pohjois-Karjalan Tukipiiri, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue Siun sote ja Honkalampi-säätiö

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Siun
SOTE
POHJOIS-KARJALAN
HYVINVOINTIALUE

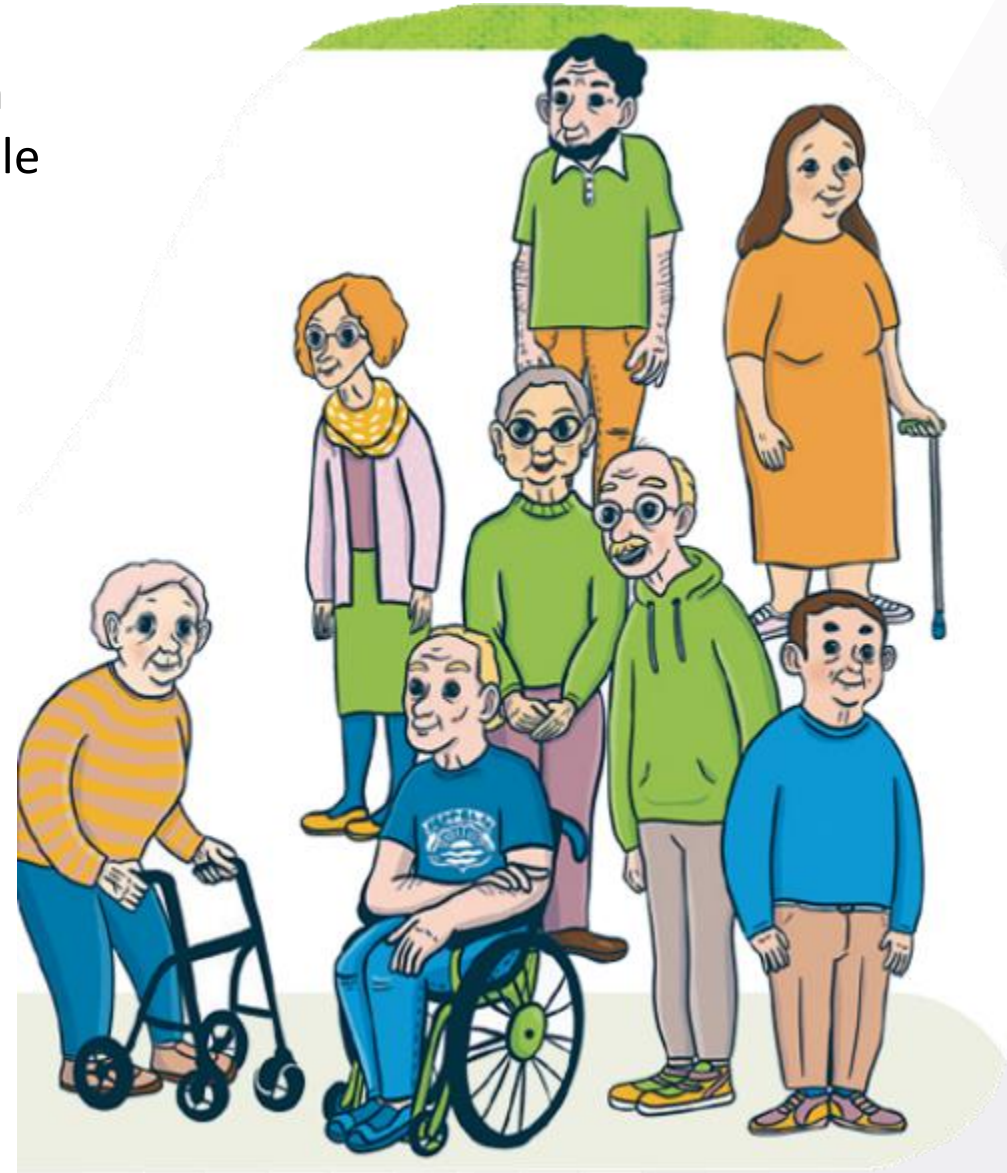
Hankkeen tavoitteet:

1. Kehitysvammaisten ihmisten **tiedot ikääntymisen tuomista muutoksista lisääntyvät**. He pystyvät vaikuttamaan ikääntymisen tuomiin muutoksiin sekä työ- ja toimintakykyyn omassa arjessaan.
2. Kehitysvammaisia ihmisiä tukevien **työntekijöiden ymmärrys ja osaaminen kehitysvammaisten ihmisten ikääntymisen erityispiirteistä vahvistuvat**. Työntekijät tiedostavat oman roolinsa toiminta- ja työkyvyn tukemisessa sekä mahdollistavat ymmärrettävän tiedon antamisen tukea tarvitseville ihmisille.
3. Lähipiirin **ymmärrys ikääntyvien kehitysvammaisten ihmisten osallisuudesta ja ikääntymisen erityispiirteistä kasvavat**.

Hankkeen toimenpiteet:

- **Mie tahon täyttä elämää! –työpajat:** Hankkeessa järjestetään työpajoja kehitysvammaisille ihmisille, työntekijöille ja läheisille eri puolella Pohjois-Karjalaa.
- Hankkeen työntekijät liikkuvat mm. Joensuussa, Kiteellä, Ilomantsissa, Lieksassa Outokummussa ja Kontiolahdella.
- Tilaisuuksia järjestetään osin myös etänä tai hybridinä silloin, kun se on osallistujien tuen tarpeiden ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta mahdollista.
- **Hankkeen tuotokset:**
  - **Työkirja tukea tarvitseville henkilöille.** Kirja tarjoaa vinkkejä oman ikääntymisen läpikäymiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen.
  - **Opas läheisille.** Oppaan avulla he voivat tukea kehitysvammaista läheistään ikääntymisessä sekä saavat vinkkejä toimintakyvyn ylläpitämiseen.
  - **Mie tahon täyttä elämää! -videot,** joissa haastatellaan kehitysvammaisia ihmisiä, läheisiä sekä työntekijöitä.

Työpajatoimintamalli senioritoiminnan pohjalla

Tavoite: Kehitysvammaisten henkilöiden tieto ikääntymisen tuomista muutoksista lisääntyy. Pyritään saamaan henkilöt pohtimaan ikääntymistä oman elämän näkökulmasta.

Tarkoitus: Tukea ikääntyvien kehitysvammaisten työ- ja toimintakykyä.

Kohderyhmä: Työikäiset ja ikääntyneet kehitysvammaiset henkilöt.

Käyttönoton ehdot: 2 ohjaajaa, n. 10 asiakasta. Ei vaadi erityistä koulutusta.

Perusidea: Työpajoissa käsitellään ikääntymistä eri teemojen pohjalta keskustellen ja yhdessä tehden. Jokainen työpajakerta pitää sisällään teoriaa sekä teemaan liittyviä keskusteltuja sekä harjoitteita.

Juurruttaminen: Työpajojen toimintaa on mahdollista jatkaa, esimerkiksi viikoittaisena seniorikerhona.

Täyttä elämää - ikäntymisen tukena

- Video Kontiolahdelta
- Linkki: <https://youtu.be/j3b1rf6cBVw>
- Kuvaaja Sakari Partanen

Ollaan yhteyksissä!

www.kvps.fi

